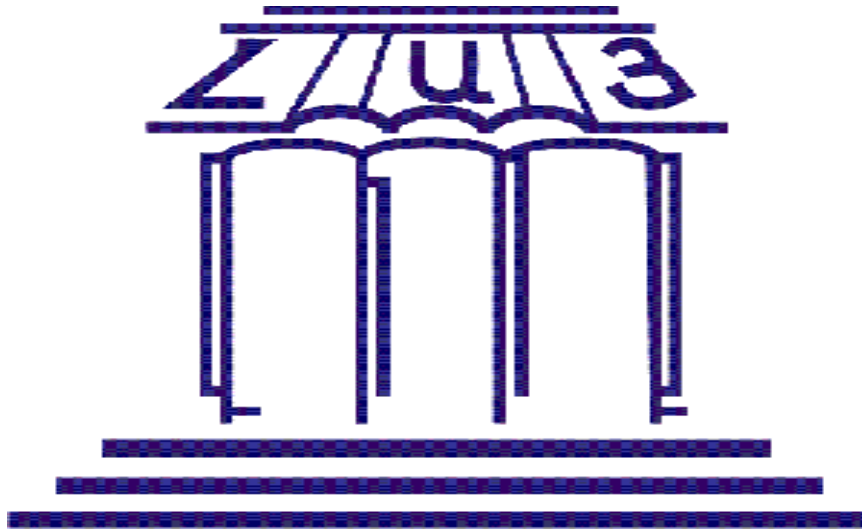

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1450

22

5-98

1887

ԲԱՐՍԵՂ Ե. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

ՄԱՐԱԽ ԹԷ ՄԱՐՈՒԽ

ԿԱՄ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏՅԻ ԿԵՐԱՐՆ

ՄԱՐՈՒԽՆ ԷՐ

ՈՉ ԹԷ ՄԱՐԱԽՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԱՎԱՅԵԱՆ

1887

22

Է-98

2010

3/119-42

(2482)
39

2001

14207-58

22

5-98

ՄԱՐԱԽ Ի՞՞՞ ՄԱՐՈՒԽ

Բանասիրական գրողաձևեր, յորս երբ խառնուին ստուգաբանական և բառաքնական, պերճախօսական և իմաստասիրական մասեր՝ ոչինչ նուազ նշոյլ ու փայլ կը սփռեն գրագիտական հորիզոնին վերայ. անոր մէջ միշտ իւրոյս գանայն միջին ու թագուն մնացած խորշերն, որ ի բազում ժամանակաց հետէ պայծառ և յայտնի ճշմարտութիւն մի լինել կը համարուէին. անոր մէջ կը փայլին հետզհետէ իմաստից կորուլութիւններ, բացատրութեան յստակ ձեւեր, պերճութեան և վսեմութեան դարձուածներ, բացատրութեանց առատութիւններ, ոճոյ ճկնութիւններ և քաղցրութիւններ, այնպէս որ միմեանց հետ ներդաշնակաւոր իմն զօդուելով կը բարձրացնեն գրագիտական արուեստն, և գոգցես յօրինեն փունջ մի հրապուրիչ՝ կազմեալ յերփնեւրանգ ծաղկանց բուրբուրց :

Մեր բանասիրական վաստակոց մէջ ամէն գրողաձևը՝ քննութեան ենթարկելն սկզբունք ունենալով մեզ, ստէպ կը պատահիմք այնպիսի բառերու, որոց ստոյգ նշանակութեան վրայ կասկածներով կը պաշարուիմք. այդպիսի բառերէն մին է մարտի բառն, որ չեւեռէ ճանչցուած է Ս. Գրոց մէջ, և իբր կերակուր Յովհաննու յանապատի : Այդ բառ արժան թուեցաւ ըստ մեզ իւր երկրորդական նշանակութեամբն իմանալ, այսինքն մարտիկ կամ մարտի, որ ի Տաճիկ բարբառ՝ այլ բառ

լալը կամ Դաւիթը պայտ կամ ըստ ոմանց պայտ կամ
Փան Գեորգի :

Բայց առարկուի գուցէ թէ անապատին մէջ
քանի որ բոյս չբողբոջեր, ինչպէս կարելի է Յով-
հաննու հայթայթել զիւր այդ բուսեղէն կերա-
կուր. այդմ կը պատասխանեմք թէ՛ եթէ անա-
պատին մէջ այդ բուսեղէնն գտնել կարելի չէր
Յովհաննու, կարելի չէր նաեւ գտանել անդ մա-
րախն (չէքիրկէն), ուստի պէտք կըլլայ համոզ-
ուիլ թէ Յովհաննէս բոյսն կամ միջատն գտանելու
համար պէտք էր ապրիլ անապատէն դուրս դաշ-
տային կամ ջրարբի վայր մը, ուր կարենար գտա-
նել թէ մին և թէ միւսն :

Արդ հարկ է հաստատել նախ վաւերական
ապացոյցներով թէ Յովհաննէս ԱՅԱՊԱՏԻՆ մէջ
կը բնակէր թէ ո՛չ. և եթէ ո՛չ, ապա ուրեմն ո՞ր
կը բնակէր :

Երկրորդ. — Պէտք է հաստատել թէ մարախն
(չէքիրկէն) կուտուէ՞ր թէ ո՛չ :

Երրորդ. — Պէտք է հաստատել թէ Յովհաննէս
արդարեւ մարախն (չէքիրկէն) կ'ուտէր թէ՛ մա-
տուտակ կամ մարուխ, ինչպէս նաեւ մարախ
ըսուած բոյսն :

Քննեմք նախ Յովհաննու կեանքն :

Մատթէոս Աւետարանչի Գ. Գլխոյն 4րդ հա-
մարին մէջ կը կարդամք. «Եւ ինքն Յովհաննէս
ունէր հանգերձ ի ստեւոյ ուղտու, և գօտի մաշ-
կեղէն ընդ մէջ իւր, և կերակուր նորա էր մա-
րախ և մեղր վայրենի » :

Յայսցանէ կ'իմանամք որ Յովհաննէս ուղտու

մազէ հիւսուած հանգերձ (վերա) կը հագնէր,
մարախ (բաղդատէ մարուխին հետ) և մեղր վայ-
րենի կուտէր. բայց ի՞նչ կեանք կ'անցնէր. Աւե-
տարանչիք կը պատմեն մեզ թէ՛ «Քարոզէր յա-
նապատի Հրէաստանի և ասէր. ապաշխարեցէք
զի մերձեալ է արքայութիւն երկնից : » և՛ «Ելա-
նէին առ նա ամենայն Երուսաղեմացիք և ամենայն
Հրէաստան և ամենայն կողմն Յորդանանու և
մկրտէին ի նմանէ ի Յորդանան գետ » :

Ուղտու ստեւ ունենալ և նովաւ զիւր հան-
գերձ պատրաստել անհնար չէր Յովհաննու ա-
նապատին մէջ, զի հանապաղ կերելին անդ ուղ-
տեր, որոց միս սովոր են ուտել ընդ հանրա-
պէս ոչ-քրիստոնեայք, և որոց մորթն վաճառել
արուեստ մ'էր դարձած առ Արաբացիս. սակայն
կրնամք ըսել նաեւ թէ՛ Յովհաննէս, աւելի հա-
ւանականաբար խօսելով, կրնար գտնել զայն
ստեւ անապատէն դուրս զի ուղտու միսն ի վա-
ճառ հանելոյ համար զայն չեն փողտեր անա-
պատին մէջ, բաց ի հարկեցուցիչ պարագայնե-
րէ, այլ այն ԲՆԱԿԵԼԻ տեղը, ուր մարդիկ ԿԱՊՐԻՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՄԲ, և թէ վաճառելու և գնելու
կեդրոնատեղիներն անապատին մէջ ըլլալ են.
Թաղերն իսկ իմաստութեան գործ չէ : Դարձեալ
անհաւատալի կ'երեւի մեզ Յովհաննու՝ վայրի մեղր
ուտելն անապատին մէջ, զի անդ չկայ, ո՛չ
ծառ, ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ դալար, ո՛չ դալարիք, և ո՛չ
այն կենդանւոյն կեանքն երաշխաւորող և բնու-
թեան պատկանաւորող վայրեր ու դիւրութիւն-
ներ :

Մարախն ոչ թէ անապատին մէջ, այլ անապատէն դուրս ծաղկաւէտ և դալարաւէտ տեղեր կ'ըլլայ, զինա իւր աւարառու բնութեամբն կը սիրէ մշակեալ դաշտերն արշաւել, աւերել ապականել պարտէզներն՝ իրեն սուր ունեւիներովն կտրատելով բուսոց ցողուններն :

Մարախն ծախս գլայարիս, մանաւանդ գնաւիս ցորենոյ եւ նմանաց : » (ՓէՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆ)

Կը կարգամք նաև Ս. Գրոց բառարանին մէջ. « Այն ինչ կը թխսէին անբաւ բաղմութիւն պարս գործելով, մլոնի ութերորդ մասին մեծութեամբ իբր երկայնաձև կամ քառակուսի հոծ մարմին մը, կ'ուղղուէին դէպ ի ծով. բան չէին թողուր իրենց առջեւը, ինչ որ դալար և հիւթեղ էր, կ'ուտէին ոչ միայն մանրախոտ բանջար, այլ և այգիս և թզենիս, նոնենիս, արմաւենիս, խնձորենիս և զամենայն ծառ դաշտի. կ'ելլէին ճռաքաղ առաջիններուն ետեւէն, կրծել ծառերուն կեղեւները և մատաղ ճիւղերը եւ » :

Յոյց տրուած վկայութիւններէն կրնայ մական բերուիլ թէ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ 23Ի ԲՆԱԿԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ : Բայց շարունակեմք աւելի վաւերական և հաստատուն ապացոյցներ մէջ բերել ի հաստատութիւն մեր այս կարծեաց :

Եթէ ենթադրենք որ նա անապատին մէջ կը բնակէր և չէր պարտէ իրեն բերելովն, ճշմարտութիւն մը խեղաթիւրած կ'ըլլամք : Նախ՝ անոր համար որ Աւետարանն իսկ կը հաստատէ թէ նա երկրի բերքովն կ'ապրէր : Երկրորդ. անոր համար որ նա տարիներով անօթի չէր կրնար

մնալ ամայի ու աւաղուտ անապատին կիզիչ արեւուն և երաշուտ կլիմային տակ՝ ընդ երկար քարոզելով հեթանոս՝ և մանաւանդ տգէտ ժողովրդեան մ'առաջ, և յորդորելով զանոնք յապաշխարութիւն, ի խոստովանութիւն, և մկրտելով ի ՅԻՄՆԱՆ քէ : (Անապատին մէջ Յորդանան դետ : . . .) :

Երբ նշանաւոր Գաղղիացի և Գերմանացի Աշխարհագրագիտաց Atlasներն մեր աչաց առջեւ կառնումք, յորոց է Drioux և Leroyի ճոխ Atlasն, և կը բանամք հին Պաղեստինի, Հրէաստանի երկրին քարտէսն՝ բնաւ Յորդանանու եզերքն անապատ չեմք տեսներ, այլ բերրի դաշտեր, գիւղեր, քաղաքներ, անտառներ, լեռներ. իսկ բուն առաջինը շատ հեռի, որոց մէջէն Յորդանան կամ նորա մէկ ճիւղն չ'երկարիր :

Սակայն Յովհաննու անապատին մէջ քարոզելն և մկրտելն կը հաստատէ Մարկոս աւետարանիչն եւս իւր Ա. Գլխոյն 23Ի համարին մէջ. « Եւ եղև զի Յովհաննէս մկրտէր յանապատի և քարոզէր զմկրտութիւն, ապաշխարութիւն ի թողութիւն մեղաց » :

Բացատրեմք այժմ թէ այդպիսի ԱՆԱՊԱՏՆԵՐՆ որպիսի վայր մ'են : Ս. Գրոց մէջ յիշուած առաջինը ըստած տեղերն ըմբռնելու չենք աշխարհագրութեան ցուցած բուն անապատներն, այլ ըստ Ս. Գրոց բնակիչ լայն, զի Ս. Գիրքն անապատ ըսելով կը հասկցնէ ուրեք ուրեք անմշակ երկիր, ամայի տեղեր և կամ արբիւն. ուրեք ուրեք բուրովին չոր և մերկ տեղ. ուրեք ուրեք գեղեցիկ

մարդաշատ վայր մը . Ս . Գրոց բառարանն կը գրէ . « ՔԱՂԱՔ զարեւելեան արիամը Յորդանանու , ուր Յովհաննէս կը մկրտէր » : Ո՛ւր էր Այե-նոն . « էր մօտ ի Սաղիմ , Յորդանանու Արեւ-մբտեան կողմը , որ կը կարծուի թէ ութ կամ տասն մղոն էր դէպ ի հարաւ ի Բէթսանէս , և ՅՈՐԴԱՆԱՆՈՒ ՄՕՏ : » (Ս . ԳՐՈՑ ԲԱՌԱՐԱՆ) :

Ո՛ւր էր Բէթսան , և ի՞նչպիսի վայր . « էր Յոր-դանանէն երկու մղոն դէպ Արեւմուտք ի ծայրն Եսդրեղոնի մեծ դաշտին բազուկներէն մէկուն : ՔԱՂԱՔԸ շինուած էր զառիվերին վրայ , ճիշդ այն առաջին հովիտը , որ կ'սկսի երթալ զառիթափ , մինչև կը հաւասարի վերջին հովտին (Յորդանա-նու) : Հին ՔԱՂԱՔԻՆ աւերակներն բաւական ըն-դարձեալ են : (Ս . ԳՐՈՑ ԲԱՌԱՐԱՆ) :

Յորդանանու մօտ կար նաեւ Տիրեբիա , որ Գեննեսարէթ ծովակին արեւմտեան եզրն էր , և ձիով իբր երկու ժամու ճանապարհ հեռու էր այն տեղէն , ուր Յորդանան կ'ելլէ դուրս ծովա-կէն : Եւ քաղաքին մօտ կային հռչակաւոր աղբե-րակուներ :

Կար նաեւ Երիբով , որ Յորդանանէն եօթն մղոն հեռի է , որոյ արեւմտեան և հիւսիսային կողմերն կան կրաքարի բարձր բլուրներ : Բլրոց և Յորդանանու մէջտեղ է Երեմիէ ԴՆՆԻՆ : Այս դաշտն ի հնումն Զբարէի և Երեմիէ ԴՆՆԻՆ էր : Հիմա ալ կրնայ պտղաբեր ըլլալ , բայց լքեալ թողեալ է , և ար-մաւենիք , բաղսամոնը և Բաղս , որովք անուանի էր երբեմն Երիբով , անհետ եղած են :

Յորդանանու արեւելեան հիւսիսային կողմն են

նաև լերինք Եփրեմայ , մերձ ի Մանայեմ , ինչպէս նաև Եփրեմայ անտառներն , « Ուր եղեւ կռիւ մեծ , և սարտեցաւ անդ զօրն Իսրայէլի առաջի ծառայիցն Դաւթի : » Բ . ԹԱԳ . ԺԵ—ԺԸ . 6—8 :

Ըսինք թէ Յովհաննէս Յորդանանու մէջ կը մկրտէր և անոր մօտ անապատի մը մէջ կը քարո-ղէր :

Նախ հարցնենք թէ Յորդանան ո՞ւր կէ կը բռը-խէր , ի՞նչ տեղեկութիւններ կան անոր վրայ . « Յորդանան կը հոսէ ի հիւսիսոյ ի հարաւ և կը բաժնէ Սուրբ Երկիրն յերկուս մասուեա , Եր-կու ծովակներուն , այսինքն Տիրեբիոյ և Մեռ-եալ ծովուն՝ մէջտեղ է Յորդանանու հովիտը կամ դաշտը : Հովիտը շատ քիչ է և , բայց այն մասերէն , որ կ'ոռոգուին աղբիւրներէ կամ ա-ռուներէ՝ անապատ , և առանց ծառոց . տեղ տեղ ծածկուած է խիտ առ խիտ կոնաձեւ բլու-րակներով , և ուրեք ուրեք ունի նոցին նման , բայց աւելի ցած և նեղ դաշտաձեւ բարձրու-թիւններ : Մեռեալ ծովուն ծայրէն անապատ մը կը տարածուի դէպ ի հարաւ բլուրներու մէջ , և հաւասար ծովուն երեսին , մինչև ութ կամ տասն մղոն հեռու : Յորդանանու հովիտը կ'երթայ մղոններով դէպ ի հարաւ ի մէջ լայն և ամայի հովտին Էլ-Արապահ : Երկուստեք Էլ-Ա-րապահի կը քերեն շղթայք լեռանց , բայց գետը , որ կ'իջնեն այդ լեռներէն , կ'ըլլան անհետ իրենց կոպճուտ ճամբուն մէջ յառաջ քան զհասանելն ստորին հովիտը , այնպէս որ ստորին հովիտը , ամառն գրեթէ առանց ջրոյ է , որ Անապատ Աւա-

բիւյ մէջ միայն կը բռնուցանէ բոյս և ծառ, և կը գործէ զայն բնակիչի : (Ս. ԳՐԸՅ ԲԱՌԱՐԱՆ) :

Յովհաննու կեցած անապատն ալ միթէ ԲՆԱԿԵԼԻ ԱՆԱՊԱՍ ՄԸ չէ՞ր կրնար ըլլալ :

Մէկ կողմանէ երբ կը հաստատեմք թէ Յովհաննէս մեր գիտցած անապատներն չէր բնակեր կամ չէր քարոզեր . երբ Ս. Գրոց ըսած անապատները կը ներկայանան իբր խոտաւէտ վայրեր , որպիսի է Յորդանանու հովիտն , որ առաջ և հետէ , և ուր կան տեղեր , որ առուներէ և աղբիւրներէ կ'ոռոգուին . երբ կը տեսնեմք թէ Յորդանան շատ ճիւղերու բաժնուած հովիտներէ և անապատներէ կը հոսէ , միւս կողմանէ դիւրաւ կը հաւատամք թէ՛ « Քարոզէր յանապատի և մկրտէր ի Յորդանան գետ . » և՛ « Չայն բարբառոյ յանապատի , պատրաստ արարէք զճանապարհս Տեառն և ուղիղ արարէք զչաւիղս նորա . » խօսքերուն մէջ յիշուած անապատներն ջուրէ , բոյսէ զուրկ , և Յորդանանն կամ անոր մէկ ճիւղն իր մէջ չպարունակող աւազոտ կամ անջրդի դաշտեր կամ անապատներ պէտք չէ իմանալ , այլ զայն , զոր վերն բացատրեցինք :

Ահա հաստատեցինք թէ Յովհաննէս անապատին մէջ չէր ապրեր , բայց կ'ըսեն մեզ ոմանք . կ'ընդունինք թէ Յովհաննէս կը բնակէր Յորդանանու մօտ ջրարբի վայրեր , բայց չեմք կրնար ընդունիլ նորա մարտն (չէքիրկէ)՝ն չուտելն , կամ մարտին (բոյս)՝ն ուտելն , զի ինչպէս բոյսն , նոյնպէս միջատն մարթ է գտանելնոյն բնակելի վայրն , ուր մարտն միջատն իւր կերակուրն կրնայ լինել ,

և թէ կը գրէ Ս. Գրոց բառարանն . « Մարախը մարուր անասուն էր հրէից համար , ուստի և էր ուտելի » : « Մարախը դեռ կ'ապրին յարեւել , և ըստ ոմանց շատ համեղ են , թէպէտ ընդհանրապէս աղքատաց կերակուր » :

(Համեղ կերակուրն ինչո՞ւ չլինի և հարուստներուն կերակուր , և միայն ընդհանրապէս աղքատաց « փական լինի , կամ նոցա վիճակին միայն յարմար : կերակուրին ըստիւ և համեղ լինելն է անշուշտ պատճառն) :

Մարախը կը բերուին ի վաճառ տողանաւ Արաբիոյ բոլոր քաղաքները , Պապ-էլ-Մանսուրէ մինչ ի Պասրա : Սամարոս լեռը տեսնուած է Արաբացի մը որ ժողված էր այս միջատներէն պարկով լեցուն : Մարախը կը պատրաստուին ի կերակուր այլ և այլ եղանակաւ : Եգիպտոս Արաբացիէ մը խնդրեցինք , կ'ըսէ Նիպուր , մեր առջեւ ուտել մարախ . մարդն իսկոյն կրակի վրայ դրաւ քանի մը հատ , և կերաւ կիսախորով : Ուտուրներէն և գլխէն բռնելով կ'ուտէր ի մի կուլ : Երբ Արաբացիք շատ մարախ կ'ունենան , կը խորովեն կամ կը չորցնեն զանոնք ի թոնրի , կը խաշեն և կ'ուտեն թաթխելով յաղ : Մարդոցի Արաբացիք կը խաշեն մարախներն և ապա կը չորցնեն ի տանիս : Կողով կողով կը դուրին մարախը շուկայներու մէջ ի վաճառ : Եւ թէ Գանբաներ կը գրէ իւր ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻՆ մէջ . « Կ'ըսեն թէ մարախներուն զիտն շատ յարմար է ուտելու , և լաւ կերակուր կը մատակարարէ աւելմտեան և արեւելեան ժողովրդոց ոմանց » :

Առաջին առարկութեան պատասխաններն վերջի թողով, կուգամք երկրորդին պատասխանելու նախ թէ՛ մենք չենք պնդեր բնաւ որ մարախն կարելի չէ ուտել, այլ ըստ երեւելի ճանապարհորդաց վկայութեանց կը հաստատեմք իսկ թէ մարախը կ'ուտուի յԱրարացւոց և յԱրեւելեան ազգաց ոմանց. միայն կը յայտնեմք թէ Յովհաննու կերածն բոյսը կամ միջատը լինելը տարակուսելի է. և թէ ունիմք պատճառներ աւելի բոյսն իմանալու Յովհաննու իբր կերակուր ծառայածն քան միջատն :

Ինչու համար. Որովհետեւ .

1°. Յոյն բնագիրն մարախ (չէքիրկէ) բառին տեղ դրած է բառ մը, որ մեր մարախին նման կը նշանակէ մարուխ բոյսն և մարախ միջատն միանգամայն, որպէս կը հաւաստեն ինձ Հելլէնագէտք :

2°. Թերեւս մեր թարգմանիչք մարախին կրկին նշանակութենէն խուսափելով մտաց մէջ տարակոյս չթողելու համար գործածած լինին մարուխն, որ բուն մատուտակն կը նշանակէ, իսկ ընդօրինակող տկար գրչագիրներն — ն — կարծելով մարուխն մարախի փոխած ըլլան և ասով երկմտութեան դուռ մը բաց թողած :

3°. Յովհաննէս կը ճանչցուի նաեւ ճգնաւոր՝ մը. ճգնաւորք միջատակեր չեն եղած, այլ խոտակեր, որպէս կը կարգամք ի նախնեաց մատենագիրս և ի Սուրբ Գիրս :

4°. Յովհաննէս քանի որ ջրարբի վայրեր կ'ապրէր, կրնար մարախն (բոյսն) գտնել :

5°. Մարախ քանի որ երկու նշանակութիւն ունի չեմք մեղանշած ըլլար եթէ բոյսն ալ իմանամք, և թէ զայս այսպէս ըմբռնեն աւելի յարմար է ըստ պարագայից, ըստ տեղւոյն, ըստ բառական նշանակութեան, այլովքն հանդերձ :

6°. Միխիթար Աբբայ Հայր իւր ընդարձակ Հայկազեան բառարանին մէջ մարախին դիմաց (չէքիրկէ) էն զատ տարբեր նշանակութիւն մը չտար : Այսպէս նաեւ Աւգերեան Հ. Մկրտիչ Վարդապետ իւր առձեռն բառարանին մէջ. իսկ այս վերջինն իւր բառարանին երկրորդ տպագրութեան մէջ մարախին դիմացն կը նշանակէ նաեւ մարախ, և մարախին տակ մարախ :

Նոյնպէս փէշտիմալճեան իւր Հայկազեան երկհատոր բառարանին մէջ մարախին դիմաց կը նշանակէ մարախ, առանց մարուխն յիշելու և նորասահմանն կու տայ այսպէս .

«Անուն խոտոյ իրիք, որ է բոյս ինչ էս յորոյ վերայ իջանէ գազպէն էս արմատ նորա քաղցր է յոյժ» :

Աբբայ Հօր Մարախին ուրիշ նշանակութիւն չտալէն. փէշտիմալճեանին Մարախին դիմաց մարուխն և մատուտակն նշանակելէն, և այս վերջնոց մարուխն բոյս մը համարեւէն, և միայն Աւգերեանին երեքին ալ միեւնոյն նշանակութիւն ունենալն նշանակելէն, և Հայ. Գաղղ. բառարանի մը մարուխն բոյս մը իմանալէն կրնամք տարակուսիլ և ըսել թէ Աւգերեան ալ թերեւս Յովհաննու կերածն մարուխ (բոյսն) ըմբռնած ըլլայ, որ շատ հաւանական է, զի միայն ինքն է որ երեքին ալ միեւնոյն նշանակութիւնը կու տայ :

7°. Օտար թարգմանութիւնք մարախն այնպէս չեն ըմբռներ, ինչպէս կ'ըմբռնեմք մենք, զի նորա մարութիւնն և մարախին յատուկ բառեր ունին, ուստի իրենց թարգմանութեանց ժամանակ մարախն զմիջատն ըմբռնած լինելով, և թողով բոյսի նշանակութիւնը, ըստ այնմ թարգմանած են: Գաղղիացին sauterelle բառն ունի մարախին (միջատ) ին համար, և réglisse ունի մարութիւն համար. Անգղիացին lo'kust ունի մարախին (միջատ) ին համար, և lic'orice մարութիւն համար, մինչ Հայն մատուտակին կամ մարութիւն և մարախին համար միանգամայն ունի մարախն, ասոր համար մերն տարակոյս կը վերցնէ, իսկ նոցայն՝ ոչ: Կրնամք ըսել թէ Ս. Գրոց թարգմանութեան մէջ մութ կամ սխալ թարգմանեալ տեղեր չկան:

8°. Երեց վարդապետաց՝ Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեանի, Հ. Խաչատուր Սիւրմէլեանի, Հ. Մկրտիչ Աւգերեանի երկհատոր Հայկազեան Բառարանն կը նշանակէ նաեւ «Ոմանք համարին թէ կերակուր Սրբոյն Մկրտչի յանապատի էր մատուտակ:»

9°. Գաղպէն, մանանայի նման բանի մը (ՏՃԿ. Գաղպէն հեղուք), նշանակութիւնն եւս ունի: Գաղպէն կ'իջնէ մարութիւն վրայ և համեղ ճաշակելիք մ'է, ինչպէս կը հաստատեն Էջմիածնի ուխտաւորք: Գաղպէն քանի որ մարութիւն վրայ կ'իջնէ, Յովհաննէս կրնար զանոնք ժողովել և ուտելով «Գաղպէն մ'առնուլ, ինչպէս նաեւ կրնար ուտել նոյն բոյսն խիստ ախորժելով՝ քաղցրահամ ըլլալուն համար: Այս մասն եւս ոյժ կուտայ մեզ

ըմբռնել զմարախն մատուտակ բոյսը քան միջատն, որ, այսինքն բոյսը, աւելի ախորժ և յարմար է ի ճաշակել քան զաղիւր միջատն:

Իրաւ է որ մարախն միջատը ըմբռնուած է ի բազմաց հետէ, որպէս կը յայտնեն Ս. Գրոց Բառարանն, Մարկոսեանի Քրիստոնէականն, և Ամեն. Խրիմեան Սրբազան, մեր հանուրց սիրեցեալ Հայրիկը և Ողբերգակ Հաւիկը իւր «Հրաւիրակ աւետեաց երկրին» ընտիր հագներգութեան Ա. Գլխոյն 7րդ էջին, 22րդ տողին մէջ: «

Մաշկեղէն գօտի ընդ մեջ եւ ի ստեւոյ ուղտու հանդերձ,
Ըզվայրեմի մեղր եւ մարախ պարեմ առեալ մարմնոյն ի պէտս,
Այնցալի երագունի վիճակեցաւ նորոյ շնորհաց
Մինչ եռանձնեալ աստուածութեան տեսող եղեւ ի Յորդանան:

Մարախն այս տեղ միջատն կակնարկէ, զի եթէ բոյսն պէտք ըլլար իմանալ Ժայռի ածականին տեղ քաղցր ածականն դնել հարկ էր, նորա արմատն չաքարահամ կամ քաղցրահամ լինելուն համար, որպէս կը պատուիրէ մեզ Աւգերեան իւր առձեռն բառարանին մէջ, և թէ չեմ կարծեր որ նոյն բոյսն իւր Ժայռի և Երանգի գեղերն ունեցած ըլլայ: Այսպէս ըմբռնած են ուրիշ շատեր ալ:

Մարախն միջատի իմաստով առնուած կը կարդամք Օրգոֆորտի մէջ տպուած և Յոյն բնագրէն թարգմանուած և այլ նշանաւոր թարգմանութեանց հետ բաղդատաբար թարգմանուած Անգ-

ղիերէն Աւետարանին մէջ . « And his meat was lokust and whild honey. » Եւ Գաղղիերէն Աւետարանին մէջ մարախ բառին տեղ կը կարդամք sauterelle , որ Գաղղիերէնի մէջ , ինչպէս lokust Անգղիերէնի մէջ , չեւիկէն տարբեր նշանակութիւն մը չունի , զոր կը հաստատեն Գաղղիացի բառագիրք՝ Լառուս , Պէշըռէլ , Գանբաներ , վաբըռօ , և ինչպէս նաեւ Սատլէր , և ի Հայս Էմին , Դալֆայեան , Նորայր :

Իմաստասիրութիւնը ճանչցուած Տէր ճշմարտութիւն մը իսկ տարակոյսի տակ կը թողու , ո՛րչափ առաւել իրաւունք պիտի ունենայ տարակոյսի տակ առնել զայն կէտ , որ քննութեան չատ պարագաներ և կասկածանաց պատճառներ կ'ընծայէ :

Յայս վայր Յովհաննու՝ մեր գիտցած անապատաց նման անապատի մէջ չապրիլը , և անդ չքարոզելը , մարախին ուտուիլը , այլ Յովհաննու կերածն ոչ թէ մարախն այլ մարուխն լինելն հաստատելէ , և առ այնս մերազգի և օտարազգի հեղինակաց կարծիքն ցոյց տալէ վերջ , կու գամ խոնարհաբար խնդրել ի հմտագունից ի բանասիրաց , որ բարեհաճին իւրեանց կարծիքն յայտնել առ այս , որոյ համար մատուցանեմ խորին շնորհակալիքս :

1450

ԳՈՐԾՔ

ԲԱՐՍԵՂ, Ե. ԷՔՍԵՐՃԵԱՆԻ

	ԴՄ.
Տարերք Մալքենի լեզուի Ա. հատոր . . .	3
Տարերք Մալքենի լեզուի Բ. . .	4
Շինեմք մեր գերեզմանատունը	2
Դբուքիւն (Վերքուած)	1
Մարա՞խս քե մարուխ	1

Ը Ն Դ Մ Ա Մ Ի

Համառօտ Քաղաքավարութիւն

معارف نظارت جليله سنك ۹۰۴ نومرولى
 رخصتنامه سبيله طبع اولمشدر

1450

<< Ազգային գրադարան

NL0028327

1408